

De „Hortus Medicus” of stads-kruidentuin van het collegium medico-pharmaceuticum te Haarlem, door dr. H. BITTER. Haarlem, De Erven F. BOHN, 1914.

De schrijver van dit aardige boekje, dr. H. BITTER te Bloemendaal, voor onze lezers geen onbekende meer, door zijn in den afgelopen jaargang verschenen geschiedkundige studie over stadsoperateurs en steensnijders in den ouden tijd te Haarlem, heeft zijn onderzoekingen in het archief te Haarlem blijkbaar verder voortgezet en uit de notulenboeken van het collegium medicum de geschiedenis van den stads-kruidentuin opgediept en aan de hand der officieele bescheiden beschreven. Er blijkt uit, dat in 1696 toestemming en grond van burgemeesteren voor den aanleg van zulk een kruidentuin werden verkregen. Wel verliepen nog eenige jaren met het houden van besprekingen en het maken van plannen, maar in 1699 schijnt toch de aanleg van den tuin ter hand genomen te zijn; in dat jaar werd ook voor het eerst een hortulanus aangesteld. De schrijver schetst ons dan verder de geschiedenis van dezen tuin, die nog al eens aanleiding gaf tot geharrewar tusschen het collegium medicum en het stadsbestuur. In 1721 werd de tuin verplaatst naar het zg. Prinsenhof, waarbij een groote tuin behoorde, die voor een deel met geneeskrachtige planten werd beplant, voor een ander deel, tot sieraad der stad, meer als siertuin werd aangelegd. In dezen tuin werd o. a. ook geplaatst het standbeeld van LAURENS JANSZ. COSTER.

De verdere geschiedenis van dezen tuin is voor een groot deel een lijdensgeschiedenis. Voortdurend had het collegium medicum te sukkel en met de elkander opvolgende tuinlieden; herhaaldelijk leest men, dat de hortulanus weer ontslagen moest worden, of dat de hortulanus lui was en den tuin niet in orde hield. Telkenmale werd ook weer een nieuw reglement gemaakt voor dezen functionaris, welke reglementen alle volledig in de bijlagen van het boekje zijn opgenomen. Misschien was voor een deel de oorzaak van dit gesukkel, dat de bezoldiging niet bijzonder hoog was; meermalen wordt dan ook gevraagd om hooger loon, maar de geldelijke omstandigheden schenen dat niet te kunnen dragen.

In de 19de eeuw kwam de hortus onder het beheer der Plaatselijke Commissie van geneeskundig onderzoek en toevorsigt, maar het gesukkel werd er niet minder op. Iedere keer wanneer er voor onderhoud of herstel geld noodig is, moet het gemeentebestuur bijspringen. In 1848 werd door een commissie van bezuiniging uit den gemeenteraad het voorstel gedaan den hortus medicus op te heffen en de daarin staande gebouwen voor afbraak te verkoopen. De commissie verzette zich heftig daartegen en had de voldoening het voorstel te

zien ingetrokken. In 1861 werd de tuin gebruikt voor een tentoonstelling van nijverheid, waartegen de commissie zich weer verzette, maar thans tevergeefs; intusschen kreeg zij gedaan, dat de tuin na affloop der tentoonstelling in zijn vroegeren staat moest worden teruggebracht. Eindelijk in 1863 nam het gemeentebestuur het besluit om in den hortus een school te bouwen en alle protesten daartegen baatten niets. Daarmede was het lot van den tuin beslist. Een klein gedeelte bleef nog behouden, nl. dat waarin de geneeskrachtige planten stonden. Eindelijk werd in 1865 besloten tot opheffing van de Klinischen School en verdwenen met het in werking treden der wet op het geneeskundig staatstoezicht zoowel de provinciale commissie van geneeskundig onderzoek en toezicht als ook de plaatselijke commissie en hiermede hield ook de hortus medicus als zoodanig op te bestaan.

Deze geschiedenis, hier slechts kort samengevat, geeft dr. BITTER in zijn boekje op een smakelijke wijze weer, terwijl het werkje met aardige plaatjes en plattegronden van den tuin en de daarin staande gebouwen, reproducties naar oude prenten, verlucht is. De vereeniging „Haerlem” stelde den schrijver in staat dit boekje uit te geven.

P. MUNTENDAM.

BEROEPSBELANGEN.

DE PLICHT VAN DEN MENSCH JEGENS DEN GENEESHEER. — Er wordt in onze kringen wel eens geklaagd, dat aan de overzijde, van den kant der lieden, die zich als onze werkgevers willen opwerpen, maar steeds van niets anders wordt gesproken dan van plichten, die op ons rusten, zonder dat men er aan denkt, dat ten opzichte van ons ook wel eens van plichten sprake kon zijn. Een voorbeeld, mij kortelings medegedeeld, toont echter aan, dat men zich wel degelijk ook een voorstelling tracht te maken van wat plicht is jegens den arts. Een oud echtpaar in een Zuid-Hollandsch dorp ging zoodanig achteruit, dat de diaconie, bevreesd, dat zij te eeniger tijd voor die menschen zou hebben te zorgen, de overeenkomst met hen aanging, dat zij hun huisje en erve aan de diaconie zouden nalaten, in ruil waarvoor zij zouden krijgen een vaste toelage, brandstoffen, enz. *benevens vrije geneeskundige hulp en geneesmiddelen*. De dokter had de oude lieden reeds geruimen tijd pro deo behandeld en van geneesmiddelen voorzien, maar toen de man hem de notarieele acte liet zien, waarin de diaconie hem o. m. geneeskundige hulp enz. toezegde, zond hij haar een zoo laag mogelijk gestelde rekening. De diaconie erkende 's dokters recht, maar had op zoo iets nooit gerekend, kon het niet betalen en bood de helft aan. Maar de predikant, die namens de diaconie de briefwisseling voerde, schreef daarbij: „had X. zijn plicht gekend en u de acte niet laten zien . . .”. Hier vernemen wij dus van een man van onmiskenbaar gezag op het gebied der plichtenleer, dat *plicht* den mensch gebiedt, den medemensch behulpzaam te zijn in het ontwijken zijner *verplichtingen* jegens den geneesheer. De dokter hield intusschen voet bij stuk, en de rekening werd betaald. Als hij intusschen, gelijk vooral op dorpen zoo dikwijls gebeurt, zich afhankelijk had gevoeld van gunst of ongunst der dorpsmagnaten, dan had hij zeker zijn loon moeten derven.